

Д.Ж. Белхожаева, Қ. Тұрлыханқызы

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан Республикасы

ҚЫЛМЫСТЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН-КУРСТАРДЫ ҚОЛДАНУ

Аннотация. Қазіргі таңда білім беру үдерісінде жаппай ашық онлайн-курстар оқытудың жаңа цифрлық нысаны ретінде кеңінен қолданылуда. Бұл цифрлық білім беру технологиясы болашақ заңгерлер мен құқық қорғау органдарының қызметкерлерін даярлау процесінде, әсіресе қылмыстық-құқықтық бағытта, оқыту контекстінде интеграциялауға үлкен әлеуетке ие. Мақалада қылмыстық-құқықтық пәндерді оқытуда жаппай ашық онлайн-курстарды тиімді қолданудың өзекті аспектілері, олардың интеграция мүмкіндіктері, бейімделу ерекшеліктері және туындайтын әдістемелік және ұйымдастырушылық қиындықтар қарастырылады. Авторлар ЖАОК-тың білім беру процесіндегі рөлі мен маңызын талдай отырып, олардың кәсіби даярлықты арттырудағы әлеуетін, интерактивті құралдар арқылы оқыту сапасын көтеруге, тыңдаушылардың құқықтық жағдайларды тану және олармен жұмыс істеу қабілеттерін дамытуға бағытталған мүмкіндіктерін зерттейді. Сонымен қатар, мақалада ЖАОК форматында қылмыстық-құқықтық пәндерді оқытудың ұйымдастыру ерекшеліктері, әдістемелік тәсілдері және білім алушылардың құқықтық санасын қалыптастырудағы маңызы сипатталады. Қылмыстық-құқықтық пәндер бойынша онлайн-курстарға жаттығулар, сценарийлік тапсырмалар және практикалық модельдер енгізу арқылы оқытудың тиімділігін арттыру жолдары ұсынылады. Зерттеу нәтижелері цифрлық білім беру кеңістігінде ЖАОК-ты қолданудың тиімділігін арттыруға бағытталған ұсыныстар мен қорытындылар ұсынылады.

Түйінді сөздер: цифрлық білім; цифрлық технология; цифрлық платформа; жаппай ашық онлайн-курстар; онлайн-оқыту; аралас оқыту; қылмыстық-құқықтық пәндер.

Д.Ж. Белхожаева, К. Тұрлыханқызы

Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Республика Казахстан

ПРИМЕНЕНИЕ МАССОВЫХ ОТКРЫТЫХ ОНЛАЙН-КУРСОВ В ПРЕПОДАВАНИИ УГОЛОВНО-ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН

Аннотация. В настоящее время массовые открытые онлайн-курсы широко используются в образовательном процессе как новый цифровой формат обучения. Этот цифровой образовательный инструмент обладает значительным потенциалом для интеграции в процесс подготовки будущих юристов и сотрудников правоохранительных органов, особенно в контексте обучения по уголовно-правовому направлению. В статье рассматриваются актуальные аспекты эффективного использования массовых открытых онлайн-курсов в преподавании уголовно-правовых дисциплин, их интеграционные возможности, адаптационные особенности и возникающие методические и организационные трудности. Авторы, анализируя роль и значение массовых открытых онлайн-курсов в образовательном процессе, исследуют их потенциал в повышении профессиональной подготовки, улучшении качества обучения с помощью интерактивных инструментов, развитии у слушателей навыков познания и работы с правовыми ситуациями. Кроме того, в статье описываются организационные особенности методических подходов к преподаванию уголовно-правовых дисциплин в формате массовых открытых онлайн-курсов и их значение в формировании правового сознания обучающихся. Предлагаются пути повышения эффективности обучения путем включения в онлайн-курсы по уголовно-правовым дисциплинам кейсов, ситуационных заданий и практических моделей. Результаты исследования содержат рекомендации и выводы, направленные на повышение эффективности использования массовых открытых онлайн-курсов в цифровом образовательном пространстве.

Ключевые слова: цифровое образование; цифровые технологии; цифровая платформа; массовые открытые онлайн-курсы; онлайн-обучение; смешанное обучение; уголовно-правовые дисциплины.

D.Zh. Belkhozhayeva, K. Turlykhankyzy
Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, the Republic of Kazakhstan

THE APPLICATION OF MASSIVE OPEN ONLINE COURSES (MOOCs) IN THE TEACHING OF CRIMINAL LAW DISCIPLINES

Abstract. Currently, massive open online courses are widely used in the educational process as a new digital format of learning. This digital educational tool has significant potential for integration into the training of future lawyers and law enforcement officers, especially in the context of criminal law training. This article examines the current aspects of effective use of massive open online courses in teaching criminal law disciplines, their integration capabilities, adaptation features, and emerging methodological and organizational difficulties. Analyzing the role and significance of MOOCs in the educational process, the authors explore their potential in improving professional training, enhancing the quality of learning through interactive tools, and developing students' skills in understanding and working with legal situations. Furthermore, the article describes the organizational features, methodological approaches to teaching criminal law disciplines in the MOOC format, and their importance in shaping the legal consciousness of students. Ways to improve the effectiveness of learning are proposed by including case studies, situational tasks, and practical models in online courses on criminal law disciplines. The research results contain recommendations and conclusions aimed at improving the effectiveness of MOOC use in the digital educational space.

Keywords: digital education; digital technologies; digital platform; massive open online courses; online learning; blended learning; criminal law disciplines.

DOI: 10.52425/25187252_2025_38_104

Кіріспе. Қазақстан Республикасында жоғары білім мен ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында білім беру жүйесін цифрландыру оқыту сапасын арттырудың маңызды құралы ретінде қарастырылады¹. Бұл үдеріс цифрлық платформалар мен онлайн курстарды басқару жүйелерін, сондай-ақ онлайн және аралас (гибридті) оқыту формаларын кеңінен пайдаланумен сүйемелденеді. Цифрлық технологиялар қазіргі заманғы білім берудің ажырамас элементіне айналып отыр. Жоғары білімдегі гибриді тәсіл синхронды және асинхронды оқыту форматтарын үйлестіре отырып білім берудің инклюзивтілігі мен қолжетімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар «Open University», «Coursera» және басқа да ашық білім беру платформаларын пайдалану, оқу үдерісін цифрлық форматқа көшірумен қатар, білім беру кеңістігінде жаңа мүмкіндіктерді іске асыруға жол ашады. Осы стратегиялық міндеттер білім беру үдерісін үнемі жетілдіру қажеттілігін объективті шындық ретінде алға

тарта отырып, цифрлық технологиялар мен онлайн платформалардың қарқынды дамуы нәтижесінде оқыту сапасын арттыруға бағытталған заманауи шешімдердің пайда болуына негіз қалайды. Осылайша, жаппай ашық онлайн-курстар (бұдан әрі – ЖАОК) дәстүрлі оқыту әдістерін толықтырып қана қоймай, сонымен қатар білім алушылардың кәсіби құзыреттіліктерін қашықтықтан қалыптастырудың тиімді құралы ретінде мойындалып отыр. Аталған үдеріс құқық қорғау саласындағы мамандарды даярлау жүйесіне, оның ішінде қылмыстық-құқықтық пәндер бойынша білім алушылардың кәсіби даярлығына да айтарлықтай ықпал етеді.

Осы тұрғыдан алғанда, қылмыстық-құқықтық пәндерді оқыту үдерісінде ЖАОК-ды қолдану ерекше өзектілікке ие. Бұл бағыттағы пәндер білім алушылардан теориялық білімді практикалық дағдылармен ұштастыра отырып, нақты құқықтық жағдайларды талдай білу қабілетін қалыптастыруды талап етеді. Қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу құқығы, криминалистика және

¹ Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 ж. 28 наурыздағы № 248 қаулысы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000248> (жүгінген күні: 10.07.2025).

сот сараптамасы сияқты пәндерді оқытуда заманауи педагогикалық әдістер мен интерактивті цифрлық құралдарды пайдалану студенттердің құқықтық санасын дамытады және оларды кәсіби қызметке даярлайды.

Зерттеу мақсаты – ЖАОК-тың оқу процесіндегі мүмкіндіктерін жан-жақты зерттеп, олардың қылмыстық-құқықтық пәндер бойынша білім беру сапасын арттырудағы әлеуетін анықтау, білім беру үдерісіне ЖАОК-ты интеграциялау мүмкіндіктері, әдістемелік тәсілдері мен тиімділігін талдау, оны қолдануда кездесетін мәселелерді анықтау арқылы шешу жолдарын ұсыну.

Материалдар мен әдістер. Мақалада салыстырмалы-құқықтық әдіс негізінде отандық және шетелдік жоғары оқу орындарында қолданылатын онлайн-курстардың негізгі ерекшеліктеріне ғылыми шолу жүргізілді. Материал ретінде халықаралық және отандық платформалардағы онлайн-курс (Coursera, edX, Udemy, OpenEdu, Open Kaznu, PolytechOnline) пайдаланылды.

Зерттеу барысында онлайн-оқыту мәселелеріне қатысты ғалымдардың көзқарастары баяндалған ғылыми еңбектерге контент-талдау әдісі кеңінен қолданылды. Зерттеу үдерісі қажетті деректерді жинаудан басталып, алынған нәтижелерді жүйелеу және ұсыныстар әзірлеумен аяқталды.

Нәтижелер, талқылау. Білім беру үдерісіне цифрлық технологияларды енгізу өзінің тиімділігі мен нәтижелілігін іс жүзінде дәлелдеді. «COVID-19» пандемиясы отандық білім беру жүйесіне жаңа талаптар қойып, оқыту формаларын жедел түрде қайта қарауға мәжбүр етті. Атап айтқанда, жоғары оқу орындарының онлайн оқыту форматына жедел көшуі электронды-ақпараттық платформалар мен оқытуды басқару жүйелерінің тиімділігін айқын көрсетті. Бұл жағдай білім беру үдерісінде қосымша электронды-цифрлық әдістерді енгізу қажеттігін негіздейді. Зерттеуші ғалымдар пікіріне сүйенсек, цифрлық технологияларды қолдану аясында білім алушылардың білім беру стандарттарында көзделген кәсіби құзыреттіліктерді меңгеру деңгейі арта түскені байқалады [1, 97 б.].

Демек, білім беру үдерісіне цифрлық технологияларды интеграциялау өзектілігі артып отыр, ал онлайн-курстарға арналған арнайы бағдарламалық өнімдерді оқу тәжірибесіне енгізу тиімді шешімдердің бірі. Онлайн-курстар қашықтықтан оқытуда тапсырмаларды орындауды және білім беру мазмұнын икемді жеткізуді қамтамасыз етеді. Осыған орай, онлайн-курстарды қолдану арқылы білім беру процесін тиімді басқару, оқу үдерісін оңтайландыру және цифрлық білім беру ортасын қалыптастыру мәселелері, сондай-ақ ЖАОК сияқты инновациялық платформалардың қылмыстық-құқықтық пәндерді оқыту сапасына ықпалы қарастырылады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңеюі білім беру саласында онлайн оқыту әдістерінің стратегиялық мүмкіндіктерін арттырды, ал бұл мүмкіндіктердің эволюциясы қазіргі таңда заманауи білім беру форматы ЖАОК-дың пайда болуына алып келді.

Сонымен, жоғары білім беру процесін жетілдіру жетекші шетелдік платформалардағы ЖАОК-дың озық тәжірибесін интеграциялауды талап етеді. Аталған мақсатқа жету үшін халықаралық теориялық және практикалық тәжірибе алмасуды қамтамасыз ететін цифрлық платформаларды меңгеру қажет.

ЖАОК тарихына көз жүгіртсек, алғаш рет 2008 жылы Манитоба университетінде 2200-ден астам тыңдаушылар қатысқан курс ұйымдастырылған [2, 266 б.]. Осы орайда, Жаппай ашық онлайн-курс (ЖАОК) бұл кез келген адам үшін негізгі мазмұнына тегін қолжетімді білім беру ресурстары. Олар әлемнің жетекші оқытушыларын тарту арқылы кең ауқымды оқыту ортасын ұсынады, мұнда тыңдаушылар өздерінің оқу процесін дербес басқаруға мүмкіндік алады. Қалаған кез келген оқытушы курсқа тіркеліп, тиісті оқу мазмұнын әзірлейді, басқа пайдаланушыларға қолжетімді етеді. Мұндай курстардың артықшылығы олардың кез келген уақытта және кез келген жерде қолжетімді болуы [3, 357 б.].

«Udacity», «Coursera», «EdX» және өзге де платформалар интернетке қолжетімі бар кез келген адамға жаппай ашық онлайн-

курстарды ұсынады. Бұл курстардың мазмұны ашық қолжетімді болып табылады және білім беру технологиялары саласында қолданылып келеді, бүгінде олардың танымалдығы үнемі артып келеді. Онлайн-курстар арнайы білім беру мақсатында әзірленеді, ал «Coursera», «EdX» сияқты платформалар осы салада жетекші орынға ие. ЖАОК-тар, әдетте, дәстүрлі оқу пәндерін толықтыратын қосымша ресурс ретінде немесе оқыту үдерісін жетілдіру мақсатында оқу бағдарламасына енгізіледі [4, 201 б.]. Онлайн-курстар білім беру саласында кеңінен танымал бола бастаған сайын, олардың әлеуетін, шектеулерін және білім алушылардың оқу нәтижелерін арттыру мақсатында тиімді интеграциялау жолдарын жан-жақты түсіну өзекті мәселеге айналады.

Қазіргі таңда ЖАОК-тар бүкіл әлем бойынша бейресми онлайн білім беру нысандары ретінде кеңінен қолданыс табуда, олар ашықтық пен қолжетімділік қағидаттарына негізделген, бұл білім алушылардың бірлесіп білім құрастыратын, ынтымақтастықтағы оқу дағдылары мен тәжірибелерін дамытатын, сондай-ақ қолдаушы әрі интеграцияланған онлайн оқу қауымдастығының бір бөлігіне айналатын негізгі білім беру ортасы болып табылады [5, 147 б.]. Тесттер немесе бейне дәрістер сияқты дәстүрлі оқыту құралдарынан айырмашылығы, онлайн-курстарда білім алушылар жасаған мазмұн бірегей эмпирикалық дереккөзі ретінде қарастырылады. Бұл деректер олардың көзқарастары мен оқу үдерістерін неғұрлым дәл әрі шынайы түсінуге мүмкіндік береді [5, 148 б.]. Оқыту аналитикасы онлайн-курстарды жобалау мен дамыту үдерісіне тереңірек көзқарас қалыптастыру үшін кең көлемдегі талқылау деректерін тиімді пайдаланады [6, 398 б.]. Сыни ойлау мен белсенді әлеуметтік өзара әрекеттесуді қамтитын жоғары сапалы ЖАОК-тар талқылаулары білім алушылардың онлайн оқуға қатысуын, жағымды оқу тәжірибесін және оқу нәтижелерін жақсартуда маңызды рөл атқарады [7, 503 б.].

Ал отандық ғалымдардың тұжырымдары ЖАОК-тың бірқатар маңызды артықшылықтарын айқындайды.

Зерттеушілердің пікірінше, ЖАОК студенттерге білім арудың жаңа мүмкіндіктерін ұсынып, онлайн-білім берудегі инновациялық шешім ретінде көрінеді [8, 121 б.]. Сонымен қатар, оның негізгі мақсаты білім алушыларға оқу мен дамуға кең жол ашу, жеке оқу бағдарламаларын қалыптастыру және өзара оқыту арқылы ғылыми ақпарат алмасуды жетілдіру [9, 39 б.]. ЖАОК қашықтықтан оқытуды іске асыруда студенттердің оқу материалдарына тікелей қол жеткізуін қамтамасыз етіп [10, 217 б.], оқу қарқынын дербес реттеуге мүмкіндік береді [11, 94 б.]. Сондай-ақ, ЖАОК дәстүрлі оқыту формаларын цифрлық білім беру құралдарымен ұштастыруға жағдай жасайтын тиімді технологиялық платформа болып табылады [12, 200 б.].

Осылайша, ЖАОК-тар оқытудың қолжетімділігі, икемділігі және интерактивтілігімен ерекшеленетін заманауи білім беру форматы ретінде қылмыстық-құқықтық саладағы киберқауіпсіздік бойынша білім беру тәжірибесіне бейімделу арқылы білім алушылардың теориялық білімін практикалық дағдылармен ұштастыруына, нақты киберқауіп-қатерлерді тану қабілетін дамытуына және қазіргі цифрлық ортада қауіпсіз мінез-құлық мәдениетін қалыптастыруына ықпал етеді. Әрине, қылмыстық-құқықтық пәндерді оқыту әдістемесі үнемі жетілдіруді талап етеді. Ғылым мен техниканың қарқынды дамуы, жаңа әлеуметтік өзара әрекеттестік формаларының қалыптасуы, сондай-ақ қылмыстық әрекеттердің технологиялануы аталмыш пәндердің мазмұнына өзгерістер енгізуді қажет етеді. Бұл жағдай білім беру үдерісінде заманауи педагогикалық технологияларды енгізу мен жетілдірудің өзектілігін айқындайды.

Өйткені, құқықтық мемлекет құру жолында болашақ құқық қорғау мамандарын даярлау үдерісінде қылмыстық-құқықтық пәндерді оқытудың сапасы ерекше мәнге ие. Бұл пәндер тек теориялық біліммен шектелмей, білім алушылардың тәжірибелік дағдыларын қалыптастыруға бағытталуы тиіс. Осы тұрғыда қазіргі заманғы оқытушының негізгі міндеттерінің бірі студенттерге,

тыңдаушыларға қылмыстылықпен күресуге қажетті кәсіби білім, тәжірибелік дағдылар мен іскерліктерді жүйелі түрде меңгерту болып табылады.

Білім беру саласындағы жаһандық өзгерістер, ғылым мен техниканың дамуы және қылмыстық әрекеттердің күрделене түсуі білім беру үдерісіне жаңа талаптар қоюда. Бұл жағдай оқытушыдан дәстүрлі әдістермен шектелмей, инновациялық және технологиялық мүмкіндіктерді тиімді қолдануды талап етеді. Инновациялық білім берудің ерекшелігі заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен интерактивті әдістерді кешенді әрі үйлесімді пайдалану арқылы оқу үдерісін тиімді ұйымдастыруында болып отыр. Мұндай тәсіл студенттердің танымдық белсенділігін арттырып, теориялық білімді тәжірибелік жағдайларда қолдану қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, болашақ заңгерлердің кәсіби құзыреттілігін арттыруда сыни ойлау, мәселелерді шешу, шешім қабылдау секілді құнды қабілеттерді қалыптастыруда инновациялық оқыту әдістерінің орны ерекше.

Айта кетсек, елімізде жоғары оқу орындары ЖАОК әзірлеушілері ретінде оларды оқу процесінде белсенді қолдануда. Мысалы, Фараби университеті (Open Kaznu), Сатпаев университеті (PolytechOnline) және т.б., 2020 жылы Satbayev University 400 жуық онлайн-курстар әзірледі, бұл Қазақстанның барлық университеттерінің жалпы онлайн-курстарының 28%-ын құрайды, осы негізде жоғары мектептер арасында ЖАОК-ды әзірлеу бойынша көшбасшы деп танылды. Бүгінгі таңда PlaytechOnline университеттік платформасында 9500-ден астам адам оқиды, бұл онлайн-режимде оқитын барлық қазақстандық білім алушылардың 13%-ын құрайды, 3000-ға жуық пәнді оқуға рұқсат берілген. Сонымен, «PolytechOnline» платформасы Қазақстандағы ең бай платформаға айналды².

Жинақталған ауқымды теориялық және эмпирикалық материал қылмыстық-құқықтық пәндер блогын мазмұны жағынан күрделі әрі

көпқырлы оқу пәніне айналдырды. Бұл пәндер өз құрамына күрделі ұғымдық аппаратты қамтитын, өзара тығыз байланысқан санаттар мен құбылыстар жүйесін біріктіреді. Зерттеуші И.А. Возгриннің еңбектерінде атап көрсетілгендей: «қылмыстық-құқықтық пәндерді тиімді оқыту, ең алдымен, білім беру үдерісін жан-жақты ұйымдастыруға байланысты, оқыту сапасын қамтамасыз ету үшін келесі құрамдас бөліктерді дайындау қажеттігі баса айтылады:

- дәрістік материалдар блогы;
- семинарлық және практикалық сабақтарға арналған жағдаяттық есептер мен кейстер жүйесі;
- шығармашылық және аналитикалық ойлауды дамытуға бағытталған тапсырмалар кешені;
- интерактивті және командалық жұмыс нысандарын қамтитын жаттығулар;
- білім мен дағдыларды тексеруге арналған бағалау тапсырмалары» [13, 15 б.].

Автордың пікірінше, қылмыстық-құқықтық пәндерді оқытудағы басым бағыттардың бірі семинарлық, практикалық және зертханалық сабақтарды тиімді ұйымдастыру. Бұл сабақ түрлері білім алушылардың оқу материалын терең меңгеруіне, сондай-ақ модельдер мен макеттермен өзара әрекеттесу арқылы теориялық білімді нақты тәжірибелік компоненттермен ұштастыруына мүмкіндік береді. Аталған сабақтардың тиімділігі көбінесе оқу орнының материалдық-техникалық базасының жағдайына, яғни оқу жабдықтарымен, көрнекі құралдармен және инновациялық технологиялармен қамтамасыз етілу деңгейіне тікелей байланысты екенін атап өткен жөн.

Семинарлық, практикалық және зертханалық сабақтарда тәжірибелерге бағытталған және интерактивті оқытудың тиімді құралдарының бірі ретінде онлайн-курстарды кеңінен қолдануға болады. Бұл онлайн-курстар оқыту үдерісін жекелеген білім алушылардың деңгейіне бейімдеп, теориялық білімді тәжірибелік дағдылармен ұштастыруға мүмкіндік береді. ЖАОК-тар ақпараттық технологиялар базасында

² Satbayev University стал лидером среди вузов по разработке собственных онлайн-курсов [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://bilimdinews.kz/?p=138451> (жүгінген күні: 15.07.2025).

құрылған және олар арқылы білім алушы материалды өз бетімен меңгеру, интерактивті тапсырмаларды орындау, тренажерлермен жұмыс істеу, сонымен қатар білімін автоматты түрде тексеру секілді әрекеттерді жүзеге асыра алады.

Қылмыстық-құқықтық пәндер аясында ЖАОК келесі бағыттарда тиімді қолдануға болады:

- қылмыстық істі модельдеу – нақты тергеу әрекеттерінің алгоритмдерін визуалды түрде көрсету, дәлелдемелерді жинау және талдау дағдыларын қалыптастыру;

- процестік құжаттарды рәсімдеу тренажерлері: хаттама, қаулы, үкім жобаларын толтыруды автоматты түрде үйрету;

- қылмыстық құқық бұзушылықтарды саралау жаттығулары – түрлі құқықтық жағдайларға баға беріп, нақты баптармен саралау машығын дамыту;

- интерактивті тестілеу мен бағалау – теориялық білімді бекіту мақсатында бейімделген тест тапсырмалары арқылы бағалау.

ЖАОК-тың артықшылықтарының бірі оқу материалының визуализациясы мен геймификациясы арқылы білім алушының танымдық белсенділігін арттыру және алған білімді нақты іскерлікке айналдыру мүмкіндігі оқытушының білім беру үдерісін тиімді бақылауына, білім алушылардың прогресін нақты талдауға жағдай жасайды. Осылайша, қылмыстық-құқықтық пәндерде ЖАОК-ты қолдану дәстүрлі оқытуды заманауи цифрлық технологиялармен ұштастырып, болашақ құқық қорғау мамандарының кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Қылмыстық-құқықтық пәндер бойынша практикалық, семинарлық және зертханалық сабақтарды ұйымдастырудың мазмұндық қырларын талдау барысында заң саласының болашақ мамандары үшін кәсіби құқықтық құзыреттілікті тиісті деңгейде қалыптастыруда виртуалды тақталарды пайдалану қажеттілігі де айқындалады [14, 425 б.]. Аталған көзқарасқа сәйкес, оқыту үдерісіне бұл құралдарды енгізу білім алушылар мен оқытушылар арасындағы өзара әрекеттесу

деңгейінің артуына, өз кезегінде білім беру үдерісінің тиімділігіне және оқу нәтижелерінің сапасына оң ықпалын тигізеді.

Онлайн-курстар арқылы қылмыстық-құқықтық пәндерге арналған оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу барысында тек теориялық мазмұнмен шектелу жеткіліксіз, яғни заманауи білім беру үдерісі тәжірибелік компонентпен толықтырылуы тиіс. Бұл, өз кезегінде, қылмыспен күрестегі тиімділікті арттыру мақсатында өзге ғылым салаларының (криминология, психология, ақпараттық технологиялар және т.б.) жетістіктерін қолдана отырып, пәнаралық байланыстарды орнатуды және интеграцияланған тапсырмаларды енгізуді талап етеді. Осы тұста, қылмыстық-құқықтық пәндерді оқыту әдістемесі ЖАОК форматында оқыту үдерісін ұйымдастырудың кешенді педагогикалық, әдістемелік және кәсіби-компетенттілік қырларын үйлестіруге негізделеді. Бұл келесі әдістемелік аспектілер арқылы айқындалады:

- құқықтық білім мазмұнын құрылымдаудың әдістемелік дәлдігі ретінде оқытушы ЖАОК платформасында қылмыстық құқық нормаларын модуль бойынша жіктеп, теориялық материалды казустармен, сот тәжірибесінен алынған мысалдармен, дәлелдемелерді талдау тапсырмаларымен байланыстырады;

- цифрлық педагогика мен құқықтық дағдыларды интеграциялау оқу ортасына интерактивті бейнесабақтар, виртуалды дәлелдемелер пакеті, қылмыс орнын модельдейтін цифрлық симуляторлар, рөлдік «тергеуші-прокурор-қорғаушы» онлайн тапсырмалары сияқты құралдарды кіріктіру арқылы жүзеге асады. Бұл студенттің процестік ойлау дағдыларын дәлелдемені бағалау, құқықтық норманы нақты жағдаятқа қолдану, құқықтық шешімді негіздеу қабілеттерін қалыптастырады;

- оқыту үдерісін деректерге негізделген басқару оқытушының әдістемелік шеберлігі ЖАОК платформасының аналитикалық ресурстарын тиімді қолдануынан көрінеді, студенттің модульдер бойынша жылжу динамикасын бақылау, тапсырмаларды орындаудағы қателіктерді талдау, оқу траекториясын жеке дара бейімдеу. Бұл

тәсіл қылмыстық-құқықтық пәндердегі білім сапасын дәлелді түрде арттыруға мүмкіндік береді;

- тәжірибелік-құқықтық құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған кері байланыс орнатуда оқытушының кәсіби әдістемелік шеберлігі: казустарды бағалауда дәлелді кері байланыс беру, студенттің құқықтық дәлелдеу логикасын жетілдіру, процестік қателерді көрсету және түзету, модельдік істерді кәсіби стандарттарға сәйкес тексеру арқылы көрініс табады;

- академиялық адалдық пен кәсіби этиканы сақтай отырып оқыту ЖАОК-та қолданылатын плагиат тексеру, уақыттық шектеулер, зертханалық симуляциялардың бірегей нұсқалары оқытушының әдістемелік мәдениетін қалыптастырып, қылмыстық-құқықтық пәндердегі кәсіби адалдық талаптарына сәйкес білім беру ортасын қамтамасыз етеді.

Ғылыми зерттеулерде көрсетілгендей: «мұндай технологияларды қолдану білім алушылар үшін білім беру процесіне қашықтан қосылу мүмкіндігі арқылы икемділік пен қолжетімділікті қамтамасыз етеді, бұл – жоғары білімнің сапасы мен қолжетімділігін арттырудың маңызды факторы [15, 35 б.].

Осылайша, қылмыстық-құқықтық пәндері оқытуда білім беру процесін жетілдіру қызметінде теориялық да, қолданбалы да компоненттерді кешенді зерделеуді біріктіретін аралас оқыту әдістемелерін қолдануға назар аударған жөн, осындай кешенді және жүйелі тәсілдерді қолдану білім беру мазмұнының сапасын арттырумен қатар, болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда шешуші рөл атқарады.

Сонымен қатар, қылмыстық-құқықтық пәндерді оқыту механизмдерін жетілдіру келесі негізгі факторларға тәуелді екенін атап өткен жөн:

- білім беру мекемесінің материалдық-техникалық базасының даму деңгейі мен сапасы, оқу үдерісінде қолданылатын макеттер мен үлгілердің, сондай-ақ арнайы бағдарламалық қамтамасыз етудің болуы;

- оқытушының кәсіби құзыреттілігі, педагогикалық шеберлігі және оқытылатын пәнге деген белсенді көзқарасы;

- білім алушылардың оқу процесіне деген қызығушылығы мен ынтасы, сондай-ақ таңдаған мамандықтың тартымдылығы мен болашағына сенімі.

Білім алушылардың уәждемесі мен оқу үдерісіне деген қызығушылығы көбінесе алдыңғы екі компоненттің: материалдық-техникалық базаның деңгейі мен оқытушының кәсіби құзыреттілігінің сапасына тікелей байланысты. Мәселен, оқу орнының әлсіз материалдық-техникалық базасы немесе оқытушының кәсібилік деңгейінің төмендігі білім алушының оқуға деген ынтасын айтарлықтай төмендетуі мүмкін. Мұндай жағымсыз факторлар, өз кезегінде, білім алушылардың болашақ мамандыққа деген сенімсіздігін тудырып, құқық қорғау қызметіне деген қызығушылықтың жоғалуына, тіпті одан мүлде бас тартуға әкелуі ықтимал. Демек, білім беру үдерісін жетілдіру бұл үнемі өзгеріп отыратын, динамикалық сипаттағы құбылыс болып табылады және ұзақ мерзімді перспективада білім беру саласына тән ерекшелік ретінде қарастырылады. Бұл үдеріс, ең алдымен, ғылыми-техникалық прогрестің жеделдеуімен тығыз байланысты жаңа тәсілдер мен заманауи оқыту формаларының пайда болуына талап етті. Бұл бағыттағы баяу әрекет ету білім беру сапасының жалпы төмендеуіне алып келуі мүмкін. Осыған орай, қылмыстық-құқықтық пәндерді оқытуда жаппай ашық онлайн-курстарды қолдану заманауи білім беру процесін жетілдірудің тиімді жолдарының бірі ретінде қарастырылды. Мұндай онлайн-курстар білім алушыларға қолжетімділік, икемділік және интерактивті оқу мүмкіндігін ұсына отырып, теориялық білімді тәжірибемен ұштастыруға жол ашады. Сонымен қатар, ЖАОК оқытушылар үшін де білім беру мазмұнын жаңартуға, цифрлық педагогикалық әдістерді қолдануға және білім беру форматы уақыт талабына сай бейімделіп, сапалы оқытуға жаңа мүмкіндіктер береді. Алайда, бұл бағыттағы жұмыстарды жетілдіру үшін оқу материалдарының сапасын арттыру, платформа мүмкіндіктерін тиімді пайдалану және академиялық әдістемелерді жаңғырту қажет етеді.

Қорытынды. Сонымен, қылмыстық-

құқықтық пәндерді оқыту үдерісінде ЖАОК-ды кеңінен енгізу білім беру сапасын арттырудың, қолжетімділікті қамтамасыз етудің және білім алушылардың уәждемесін күшейтудің тиімді тетігі ретінде қарастырылды.

Осыған байланысты төмендегідей қорытынды ұсыныстар беруге болады:

- қылмыстық-құқықтық пәндерге арналған арнайы мазмұн әзірлеу арқылы оларды отандық құқықтық білім беру стандарттарына сәйкестендіру, ЖАОК платформаларын бейімдеу;

- интерактивті дәрістер, қылмыстық істер бойынша виртуалды симуляциялар, тест тапсырмаларымен кейс-стадиядістерін енгізу арқылы білім алушылардың практикалық дағдыларын дамытуға бағытталған контент құру, яғни цифрлық білім беру ресурстарын дамыту;

- ЖАОК құралдарын тиімді пайдалану үшін оқытушылардың цифрлық сауаттылығын жетілдіру бойынша тұрақты курстар мен біліктілік арттыру бағдарламаларын

ұйымдастыру, оқытушылардың ІТ-компетенцияларын арттыру;

- дәстүрлі аудиториялық сабақтарды ЖАОК элементтерімен ұштастыру арқылы оқу үдерісінің икемділігі мен тиімділігін арттыру, демек аралас оқыту форматын енгізу;

- онлайн форматтағы оқытуда кері байланыс жүйесін жетілдіру, мотивациялық тетіктер (геймификация, сертификаттар, рейтингтер) қолдану арқылы студенттердің қатысу деңгейін жоғарылату, білім алушылардың белсенділігін ынталандыру;

- онлайн-оқытудың ашықтығы мен сенімділігін сақтау мақсатында білім алушылардың өзіндік жұмыстары мен емтихан нәтижелерінің шынайылығын бақылау механизмдерін енгізу қажет.

Осы ұсыныстарды іске асыру арқылы қылмыстық-құқықтық пәндерді оқытудың сапасы мен заманауилығын арттыруға, сондай-ақ болашақ құқық қорғау мамандарын даярлау тиімділігін жоғарылатуға қол жеткізуге болады.

Мақала университеттік жоба аясында дайындалды. Жоба 2025 жылғы 3 сәуірдегі № 05-04/250 бұйрыққа сәйкес Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің қаржыландыруымен жүзеге асырылуда.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Хохряков, М.А. Опыт перехода юридического вуза к дистанционной форме обучения в период пандемии: анализ мнений студентов и преподавателей / М.А. Хохряков, Т.Ю. Вилкова, С.А. Насонов // Перспективы науки и образования. – 2021. – № 6 (54). – С. 97-109.
2. Mackness, J., Mak, S.F.J., & Williams, R. The ideals and reality of participating in a MOOC: Proceedings of the 7th International Conference on Networked Learning, 2010. – № 10. – Pp. 266-274.
3. I. De Waard. MOOC design: Ubiquitous, open learning in the cloud // Handbook of mobile learning, Routledge, 2013. – Pp. 356-368.
4. S.P. Atkinson. Online professional development for teachers: Emerging models and methods. In Handbook of research on K-12 online and blended learning, 2014. – Pp. 201-226.
5. A. Ezen-Can, et al. Unsupervised modeling for understanding MOOC discussion forums: a learning analytics approach // Proceedings of the fifth international conference on learning analytics and knowledge, 2015. – Pp. 146-150.
6. X. Wang, M. Wen, C.P. Rosé. Towards triggering higher-order thinking behaviors in MOOCs // Proceedings of the sixth international conference on learning analytics & knowledge, 2016. – Pp. 398-407.
7. E. Fincham, et al. Counting clicks is not enough: Validating a theorized model of engagement in learning analytics // Proceedings of the 9th international conference on learning analytics & knowledge, 2019. – Pp. 501-510.
8. Докучаева, Н.В. К вопросу массовых открытых онлайн-курсов в контексте непрерывного образования / Н.В. Докучаева, С.А. Иванова, Д.Б. Тлеумбетова // Bulletin of the Karaganda University Pedagogy series. – 2025. – № 30.1 (117). – С. 116-123.
9. Шрымбай, Д.А. Жаппай ашық онлайн курс құру негізінде мұғалімдердің кәсіби құзырет-

тілігінің қалыптастыру / Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова, Г.М. Абдиманапова, М.С. Балғанова // Торайғыров университетінің Хабаршысы. Педагогикалық сериясы. – 2024. – № 1. – 31-45 б.

10. Оспанова, Н. Проблемы построения модели платформы для реализации массовых открытых онлайн-курсов / Н. Оспанова и др. // Вестник КазАТК. – 2025. – Том 137. № 2. – С. 209-220.

11. Ергалиева, А.Б. Восприятие студентами и преподавателями использования моок при обучении профессионального английского языка / А.Б. Ергалиева, Д.Б. Шаяхметова // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия: Педагогические науки. – 2022. – № 2 (74). – С. 88-95.

12. Рысбеккызы, Н. Сравнительный анализ платформ массового открытого онлайн курса (MOOK) в преподавании английского языка / Н. Рысбеккызы и др. // Eurasian Journal of Philology. Science and Education. – 2025. – № 197 (1). – С. 192-201.

13. Возгрин, И.А. Основы методики и дидактики курса «Криминалистика» / И.А. Возгрин, А.А. Степанов. – СПб., 2002. – 222 с.

14. Юрков, С.А. Особенности использования виртуальных досок для формирования профессионально-правовой компетентности будущего юриста / С.А. Юрков, М.С. Ившин // Перспективы науки и образования. – 2020. – № 4 (46). – С. 425-440.

15. Hamada, M. An Interactive Learning Environment for Information and Communication Theory / M. Hamada, M. Hassan // Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education. – 2017. – Vol. 13 (1). – Pp. 35-59.

References:

1. Hohrjakov, M.A. Opyt perehoda juridicheskogo vuza k distancionnoj forme obuchenija v period pandemii: analiz mnenij studentov i prepodavatelej / M.A. Hohrjakov, T.Ju. Vilkova, S.A. Nasonov // Perspektivy nauki i obrazovaniya. – 2021. – № 6 (54). – S. 97-109.

2. Mackness, J., Mak, S.F.J., & Williams, R. The ideals and reality of participating in a MOOC: Proceedings of the 7th International Conference on Networked Learning, 2010. – № 10. – Pp. 266-274.

3. I. De Waard. MOOC design: Ubiquitous, open learning in the cloud // Handbook of mobile learning, Routledge, 2013. – Pp. 356-368.

4. S.P. Atkonson. Online professional development for teachers: Emerging models and methods. In Handbook of research on K-12 online and blended learning, 2014. – Pp. 201-226.

5. A. Ezen-Can, et al. Unsupervised modeling for understanding MOOC discussion forums: a learning analytics approach // Proceedings of the fifth international conference on learning analytics and knowledge, 2015. – Pp. 146-150.

6. X. Wang, M. Wen, C.P. Rosé. Towards triggering higher-order thinking behaviors in MOOCs // Proceedings of the sixth international conference on learning analytics & knowledge, 2016. – Pp. 398-407.

7. E. Fincham, et al. Counting clicks is not enough: Validating a theorized model of engagement in learning analytics // Proceedings of the 9th international conference on learning analytics & knowledge, 2019. – Pp. 501-510.

8. Dokuchaeva, N.V. K voprosu massovyh otkrytyh onlajn-kursov v kontekste nepreryvnogo obrazovaniya / N.V. Dokuchaeva, S.A. Ivanova, D.B. Tleumbetova // Bulletin of the Karaganda University Pedagogy series. – 2025. – № 30.1 (117). – S. 116-123.

9. Shrymbaj, D.A. Zhappaj ashıyq onlajn kurs qıru negizinde mұfалimderdiң kәsibi qızıyrettiliginiң qalıptastyru / D.A. Shrymbaj, Je.T. Adylbekova, G.M. Abdimanapova, M.S. Balғанova // Torajfyrov universitetiniң Habarshysy. Pedagogikalyq serijasy. – 2024. – № 1. – 31-45 b.

10. Ospanova, N. Problemy postroeniya modeli platformy dlja realizacii massovyh otkry tyh onlajn-kursov / N. Ospanova i dr. // Vestnik KazATK. – 2025. – Tom 137. № 2. – S. 209-220.

11. Ergalieva, A.B. Vospriyatie studentami i prepodavateljami ispol'zovaniya mook pri obuchenii professional'nogo anglijskogo jazyka / A.B. Ergalieva, D.B. Shajahmetova // Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya: Pedagogicheskie nauki. – 2022. – № 2 (74). – S. 88-95.

12. Rysbekkyzy, N. Sravnitel'nyj analiz platform massovogo otkrytogo onlajn kursa (MOOK) v

prepodavanii anglijskogo jazyka / N. Rysbekkyzy i dr. // Eurasian Journal of Philology. Science and Education. – 2025. – № 197 (1). – S. 192-201.

13. Vozgrin, I.A. Osnovy metodiki i didaktiki kursa «Kriminalistika» / I.A. Vozgrin, A.A. Stepanov. – SPb., 2002. – 222 s.

14. Jurkov, S.A. Osobennosti ispol'zovaniya virtual'nyh dosok dlja formirovaniya professional'no-pravovoj kompetentnosti budushhego jurista / S.A. Jurkov, M.S. Ivshin // Perspektivy nauki i obrazovaniya. – 2020. – № 4 (46). – S. 425-440.

15. Hamada, M. An Interactive Learning Environment for Information and Communication Theory / M. Hamada, M. Hassan // Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education. – 2017. – Vol. 13 (1). – Pp. 35-59.

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТТЕР / СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ / INFORMATION ABOUT AUTHORS

Динара Жомартовна Белхожаева – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті Тарих және құқық факультеті құқықтану кафедрасының аға оқытушысы, философия докторы (PhD), e-mail: dinar_15@list.ru.

Белхожаева Динара Жомартовна – старший преподаватель кафедры юриспруденции факультета истории и права Казахского национального педагогического университета имени Абая, доктор философии (PhD), e-mail: dinar_15@list.ru.

Belkhozhaeva Dinara Zhomartovna – Senior Lecturer at the Department of Jurisprudence Faculty of History and Law Kazakh National Pedagogical University named after Abai, PhD, e-mail: dinar_15@list.ru.

Құралай Тұрлыханқызы – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті Тарих және құқық факультеті құқықтану кафедрасының аға оқытушысы, философия докторы (PhD), e-mail: kuralay_turlykhan@mail.ru.

Тұрлыханқызы Құралай – старший преподаватель кафедры юриспруденции факультета истории и права Казахского национального педагогического университета имени Абая, доктор философии (PhD), e-mail: kuralay_turlykhan@mail.ru.

Turlykhankyzy Kuralay – Senior Lecturer at the Department of Jurisprudence Faculty of History and Law Kazakh National Pedagogical University named after Abai, PhD, e-mail: kuralay_turlykhan@mail.ru.